

*«Veldigighet blir ofte
en engangs-greie.»*

En idealistisk kapitalist

Han er Norges ræste filantrop, hevder noen. Tobakksarvingen investerer millioner av kroner og masse tid i mennesker og organisasjoner som vil hjelpe folk til å hjelpe seg selv. Ikke for å være snill, men fordi han får et enormt kick av det. – Empowerment er veien, sier Johan H. Andresen jr.

TEKST: ELISABETH ARNET ■ FOTO: ANN-ELIN WANG

Milliardæren er en av Norges rikeste menn. Og en av de mest usynlige. I motsetning til self-made-rikinger, som tidligere Rimi-eier Stein Erik Hagen, Rema-Reitan og hotellgründeren Petter Stordalen, finner du ikke konsernsjef Johan H. Andresen jr. på avisenes og sladrebladenes førstesider. Rikdommen har vært i Andresen-familien gjennom generasjoner. Og der milliardene går i arv, går man stille i dørene. Slik har det alltid vært en stilmessig forskjell på oppkomlinger og «aristokrater». Unntaket må være da Andresen ble pålagt å rive ned den 50 kvadratmeter store utegrillplassen på hytta, en «liten bagatell» av en spiseplass med utekjøkken og utlagt vann og strøm, som han ikke hadde fått godkjent. Da kunne selv ikke han velge å være anonym.

Utallige er de aviser som har prøvd å få til et portrettintervju med den mediesky aristokraten. Er det rart at Velferd blir lettere forfjanset når vi får «ja» på første forsøk?

Møterommet vi føres inn i bader i lys fra

vinterlandskap ved Oslofjorden rett utenfor Oslo. Investeringskonsernet Ferd er Andresens nye «baby» etter at han solgte seg helt ut av tobakksindustrien. Noen få minutter over tiden kommer han raskt og lettvent inn i rommet. Han er som tatt ut av en Hugo Boss reklame: høy, slank, smilende og velkledd. Og sammenligningen er ikke tatt ut av lufta. Andresen jobbet faktisk som Elite-modell en kortere periode i sin ungdom, og en broket omgangskrets var til tider invitert hjem til det Andresenske hjem på Bygdøy, der moren med røtter i svensk adel regjerte.

Bedrifters sosiale ansvarlighet (Corporate Social responsibility, CSR) har lenge vært et honnørord i næringslivet. En vinn-vinn situasjon, som aller helst skal gi seg utslag på bunnlinsen gjennom den goodwill den skaper.

– CSR blir lett kun en halvside honnørord i årsrapporten. Jeg vil noe mer, jeg vil at vi ivaretar ansvarligheten gjennom vår vanlige

drift. I tillegg støtter vi sosiale entreprenører – ikke bare med penger, men med kompetanse og menneskelig støtte. Vi investerer inntil 10 millioner kroner i året i sosiale entreprenører: mennesker som prøver å løse oppgaver som verken det offentlige eller markedet har klart å løse eller kanskje ikke en gang har identifisert. Det er mennesker som vil noe. Som tør å tenke nytt, sier Andresen.

Et eksempel er støtten til REHABpiloten (se side 18): To søstre som tenker nytt innen rehabilitering av tidligere narkomane som går på metadon. De har startet sin egen virksomhet for å virkeliggjøre ideen sin. Den ene av søstrene har selv vært tung rusmisbruker. Mot slutten av et intervju i Dagens Næringsliv for to år siden blir de spurt om de har noe nyttårsønske: Vi ønsker oss en snill, rik onkel, han skal være ugift, kjekk og fiske med flue, spøkte de.

Dagen etter fikk de en melding fra Johan H. Andresen jr. som understreket at han var gift, men at han fisket med flue. Dermed ►

var samarbeidet i gang. Nå investerer han en million kroner i året i tre år i prosjektet deres. Dette tror han på. Dette engasjerer.

REHABpiloten er et unntak. Andresen ønsker primært ikke å støtte de som gjør ting som egentlig burde vært det offentliges ansvar.

– Jeg har lest det i Velferd, sier han med en smittende latter: Du får 18 ganger igjen innsatsen for å hjelpe mennesker til å klare seg selv. Investerer du 100 000 kroner, sparer samfunnet 1.8 millioner i utgifter. Tanken på en slik gullinvestering får ham nærmest til å lette litt der han sitter.

– En sosial entreprenør har mer til felles med en venture-kapitalist enn en som driver veldedighet. De er opptatt av verdiskapning, både økonomisk og menneskelig, noe som er varig, ikke bare å lappe på hull og sår, men finne nye løsninger, sier Andresen.

Lroverdighet. Eventyrlyst. Lagspill. Langsiktighet. Det er kjerneverdiene til Ferd-selskapet, og det er også verdiene Andresen ser etter hos de sosiale entreprenørene han velger å støtte.

– Vi kaster ikke bare penger etter prosjekter vi tror på. Det er for lettvin. Vi ønsker å gå inn med faglig kompetanse og menneskelig støtte over lengre tid. På den måten kan vi forsøke å sikre bærekraftig utvikling av prosjektet, og at det etter hvert, ideelt sett, skal være selvbærende, sier Andresen.

25 prosent av arbeidstiden sin bruker han på dette arbeidet. Tiden går med til utallige eposter, telefoner, foredrag, møter, og i noen av de sosiale entreprenørskapene sitter representanter fra Ferd i styret. Sosiale entreprenører vi har snakket med forteller om støttende og oppmuntrende epostmeldinger og møter, der Andresen er ambisiøs og stiller krav om resultater. Det inspirerer. De føler genuin, menneskelig interesse fra Johan, som de kaller ham, og får hjelp til både strategitenkning og til profesjonalisering av det de driver på med.

– *I hvor stor grad gjør du dette for å gi bedriften din en sosial profil?*

– Hvis det var hovedhensikten, ville jeg heller snakket med Aftenposten og VG enn Velferd! Men jeg er opptatt av at medarbeiderne mine skal kunne være stolte av arbeidsplassen sin. Av at vi støtter viktige ting, er med på å gjøre samfunnet bedre. Vi skal ikke undervurdere hvor viktig dette er for de ansatte hos oss, sier Andresen og legger ansiktet i alvorlige årsrapport-folder.

Med sine milliarder er Andresen en selvskreven gjest når makteliten samles. På den årlige konferansen «Verdens økonomiske forum» i Davos møtes 2500 mektige menn og kvinner fra hele verden. Og det var nettopp på en Davos-konferanse i 2001 han skulle møte menneskene som inspirerte ham og overbeviste ham om de enorme mulighetene som ligger i å gi mikroreddittlån til verdens fattigste, for å gi dem en sjanse til å hjelpe seg selv. Små lån, kanskje bare en hundrelapp, som skal betales tilbake med rente etter noen måneder, kanskje et halvt år, før de igjen kan ta opp et nytt, lite lån for å komme seg enda et stykke videre.

Empowerment i praksis, altså.

– Det tok en tid før jeg skjønte rekkevidden av denne ideen. Hvordan dette kan være med på å løse fattigdomsproblemer. Det å gi fattige mennesker tillit i form av lån, gjør at de får tro på egen framtid, og ressurser til å endre den.

De brune øynene lyser. Og selv om han knapt beveger kroppen når han snakker, så aner vi en ektefølt entusiasme over å kunne bidra til noe som kan skape positive ringvirkninger for mennesker. Hvem har sagt at ikke alvor kan vise like mye engasjement som synlig entusiasme?

I 2006 skrev Andresen et brev til statsminister Stoltenberg og foreslo at Norge skulle opprette verdens største fond for mikroredditt. Det var stille lenge fra statsministeren. Senere det året fikk Yunus fredsprisen med sin Grameen Bank. I år ble Det norske mikrofinansinitiativet (NMI) etablert med en startkapital på 600 millioner kroner. Staten gikk inn med 300 millioner og Ferd og tre andre finansinstitusjoner inn med 75 millioner hver.

«Jeg er ikke så god på tallknusing.»

– Med disse pengene kan vi kanskje nå 250 000 mennesker direkte, og hver av disse har kanskje fire-fem familiemedlemmer. Det betyr at vi kan være med på å hjelpe rundt en million mennesker, sier Andresen. En ørliten bevegelse i munnviken avslører at denne tanken gjør ham fornøyd.

Noen vil kanskje lure på hvorfor de ikke like godt kan gi rentefrie lån. Men mikrofinans har det næringslivsfolk liker: du kan oppnå et sosialt mål uten å gi avkall på avkastning. Det er det motsatte av veldedighet.

– Hvis du skal holde oppe et engasjement over tid, må det ligge en gevinst i det. Veldedighet blir ofte en engangs-greie. Dessuten koster det mer å administrere en masse smålån enn et par store låntagere, understreker Andresen.

Alt er basert på bærekraftig utvikling, hvis ett av leddene ikke tjener penger, kan hele rekken ryke. Og hvis de som investerer, ikke tjener penger – hvorfor skal de holde på med det da?

– Det er jo uansett ikke snakk om de store pengene i inntjening. Alternativet, nemlig lokale lånehaier, vil nok ligge langt over, sier Andresen.

Hva det gir ham personlig å drive med dette? Et enormt kick av å se hva tillit og positiv oppmerksomhet kan føre til. Dessuten treffer han mennesker som står for noe, som vil noe.

– Alle må finne ut hva de er gode og dårlige på. Jeg har funnet ut at jeg ikke er så god på tallknusing. Men jeg er rimelig god på å inspirere mennesker.

– *Hvordan vil du beskrive deg selv som menneske?*

For første gang stotrer og stammer han litt. Til slutt stopper han helt opp.

– Det overlater jeg til andre. Men jeg er nok blitt mer frittalende i saker jeg tror på.

Han føler ingen dårlig samvittighet for å ha arvet milliarder. Gjennom en hel generasjon var familien Norges største skatteyder, de har skapt mer enn de verdiene de sitter igjen med, understreker han. Penser vi inn på tiden med tobakksdrift, søksmål og frynsete etisk rykte, blir han svært kort. Ansiktet lukker seg og en anelse irritasjon kommer til syne. Det er nåtiden som gjelder.

– Vi har en plikt til å være med på å påvirke samfunnet i en positiv retning. Og det er ikke akkurat en ulempe at jeg får kick av å gjøre det. ■